

Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi: Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Örneği

Determining Nursing Students' Attitudes Towards Gender Roles: The Case of Çukurova University Faculty of Health Sciences

Seda Karaçay Yıkar¹ Sevgi Deniz Doğan² Nursevim Aydıngülü³

Sevban Arslan³ Evşen Nazik¹

¹ Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Adana, TÜRKİYE

² Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Uluborlu Selahattin Karasoy Meslek Yüksekokulu Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Isparta, TÜRKİYE

³ Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği Anabilim Dalı, Adana, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 26/04/2020

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 20/07/2020

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, TURKEY, Published online 30/09/2020

ÖZ

Amaç: Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı nitelikte olan araştırmanın evrenini 2017-2018 yılında bir üniversitenin hemşirelik bölümünde eğitim gören 1021 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş olup çalışmaya 737 öğrenci alınmıştır. Veriler, "Kişisel Anket Formu" ve "Toplumsal Cinsiyet Rol Tutum Ölçeği (TCRTÖ)" kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, t testi, Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U testleri kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamasının 20.8 ± 2.09 olduğu, %69.5'inin kadın ve %87'sinin toplumsal cinsiyet kavramı hakkında bilgi sahibi olduğu belirlenmiştir. Kadın öğrencilerin TCRTÖ toplam puan ortalamasının 136.85 ± 14.15 , erkek öğrencilerin ise 121.48 ± 17.03 olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Öğrencilerin TCRTÖ ölçeği toplam puan ortalamaları ile cinsiyet, annenin çalışma durumu, babanın eğitim durumu, bitirdiği lise, toplumsal cinsiyet kavramını bilme ve edinilen bilgi kaynakları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($p < 0.05$).

Sonuç: Bu çalışmada, hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bir tutum sergiledikleri görülmüştür. Kadının güçlendirilmesine ilişkin ders içeriklerinin düzenlenmesi, eğitimin her alanda yaygınlaştırılması önerilebilir.

Anahtar kelimeler: Hemşire, öğrenci, toplumsal cinsiyet, cinsiyet rolleri, tutum

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to determine the attitudes of nursing students towards gender roles.

Method: The universe of the research, which is descriptive, was composed of 1021 students studying in the nursing department of a university in 2017-2018. Sample selection was not made in the study and 737 students were included in the study. The data were collected using "Personal Questionnaire Form" and "Gender Role Attitudes Scale (GRAS)". Percentage, arithmetic mean, standard deviation, t test, kruskal Wallis and mann whitney u tests were used to evaluate the data.

Results: It was determined that the average age of the students participating in the study was 20.8 ± 2.09 , 69.5% of them were women and 87% of them were aware of the concept of gender. It was determined that the total score average of female students from GRAS was 136.85 ± 14.15 , male students were 121.48 ± 17.03 and the difference was statistically significant ($p < 0.05$). A statistically significant difference was found between the total score averages of the students' GRAS scale and gender, mother's employment status, father's education status, high school, gender, and the information sources acquired ($p < 0.05$).

Conclusion: In this study, it was observed that the attitudes of the nursing students regarding gender roles show an egalitarian approach. It can be suggested to organize the content of the courses on women's empowerment and to expand education in all areas.

Keywords: Nurse, student, gender, gender roles, attitude

ORCID IDs of the authors: SKY: 0000-0003-1885-5376, SDD: 0000-0003-0311-2123, NA: 0000-0002-2058-3966, SA: 0000-0002-8893-9391, EN: 0000-0001-5464-4467

Sorumlu yazar/Corresponding author: Arş. Gör. Nursevim Aydıngülü

Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği Anabilim Dalı, Adana, TÜRKİYE

e-posta/e-mail: nursevimaydingulu@gmail.com

Atıf/Citation: Karaçay Yıkar S, Doğan SD, Aydıngülü N, Arslan S, Nazik E. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi: Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi örneği. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 3(2), 104-113. DOI: 10.38108/ouhcd.704397

Giriş

Bireyleri kategorize etmek ve farklılaştırmak için kullanılan değişkenlerden biri de cinsiyettir (Özaydınlık, 2014). “Biyolojik cinsiyet” kadın ya da erkek genotipe bağlı olarak, kişide ortaya çıkan bedensel özellikler ve üreme özellikleri olarak tanımlanmaktadır (World Health Organization, 2010; Women Health Organization, 2009).

Kadın ya da erkek olmaya yüklenen anlamlar ile kadın ve erkekler tarafından gerçekleştirilmesi beklenen roller, genellikle bireylerin cinsel kimliklerinin beklenen bir sonucu olarak görülmektedir. Esasında kadınlar ve erkekler arasındaki temel ayrımın biyolojik olduğu ileri sürülebilir (Topuz ve Erkanlı, 2016).

Toplumlara ve zamana göre cinsiyetlere bakış açısı değişebilmektedir. Birçok toplumda çocukları büyüme tarzı, sesleniş özellikleri, davranış biçimi, giydirme şekli ve eğitim gibi birçok özellik değişiklik gösterebilmektedir. Bu farklılıklar üzerinden çocuk yaşadığı toplumun bir parçası olarak nasıl davranması gerektiğini öğrenir. Ailelerin, kültürlerin ve toplumların etkisiyle beraber çocuklar, kadınlara ve erkeklere özgü rollerini benimseyerek bu yönde tutum ve davranışlarda bulunmaya başlarlar (Özcan, 2012).

Toplumlarda kadınların duyarlı, şefkatli, ilgili, sıcak kişilik özelliklerine, erkeklerin ise bağımsız, baskın, güçlü karakter özelliklerine sahip oldukları kabul edilmektedir. Kadın ve erkeklerdeki farklılıklar, çoğu zaman toplumdaki bazı hizmetlerin sunumunu ve sosyal yaşamı negatif yönde etkileyip, bir cinsiyetin daha geride kalmasına ve eşitsizliğe neden olmaktadır (Özpulat, 2016). Toplumlardaki bu eşitsizlikler, kadınların sağlık hizmeti alımını, ekonomik durumunu, ev hayatını, sosyal ilişkilerini ve bunlarla birlikte iş yaşamını da büyük ölçüde olumsuz etkilemektedir (The Global Gender Gap Report, 2016). Kadın-erkek cinsiyetleri arasındaki eşitsizliği engellemek için dünyada ve ülkemizde kadının statüsünü arttırmak ve kadına yönelik pozitif ayrımcılığı ortaya çıkarmak amacıyla çalışmalar yapılmaktadır (Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü

Komisyonu, 2018; Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği, 2018). Bu politikalarının zemini Cumhuriyet devrimlerine dayanmaktadır. Günümüze gelindiğinde Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Koordinasyonu tarafından 2018-2023 yıllarını kapsayan “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı” hazırlanmıştır. Planda, kadın ve erkeklerin bireysel hak ve imkanlardan eşit şekilde yararlanmasının sağlanması; kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katılımının artırılması; tüm plan ve politikalarda bireylere fırsat eşitliği sağlanması amaçlanmaktadır. Bu plan, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kadının güçlenmesi konusunda oluşturduğu en kapsamlı eylem planı olma özelliği taşımaktadır. Plana göre; eğitim, ekonomi, sağlık, medya, göç ve karar alma süreçlerine katılım başlığı altında 6 temel politikada kadınların güçlendirilmesi hedeflenmektedir (Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı). Küresel Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği 2016 Raporu'nda, kadınların iş gücüne katılım oranı ve iş olanakları açısından Türkiye'nin 144 ülke arasında eşitsizliğin en yaygın olduğu 130. ülke olduğu belirtilmiştir (The Global Gender Gap Report, 2016). Aynı raporda dünyada kadınların ekonomik katılım ve fırsat oranları %59, siyasi katılım oranları %23, sağlık ve hayatta kalma oranları %96, eğitime katılım oranları %95 olarak raporlanmıştır (The Global Gender Gap Report, 2016; Urhan ve Etiler 2011).

Hemşirelerin, sağlık hizmeti sunumu sırasında kadınların bakım ihtiyaçlarına öncelik tanımları gerekmektedir. Hemşireler, eğitim ve danışmanlık rolleriyle birey, aile ve topluma ihtiyaç duyulan alanlarda danışmanlık sunmak ve eğitim vermekle yükümlüdürler. Bu anlamda cinsiyet rollerine yönelik toplumdaki yargı ve tutumlara eşitlikçi yön verilmesi ve benimsenmesinde önemli sorumluluklara sahiptirler. Hemşireler, yaşam biçimleri ve yaklaşımlarıyla hizmet verdikleri bireylerin bakış açısının değiştirilmesinde etkili olacaktırlar. Ayrıca cinsiyet rollerine yönelik eşitlikçi tutum gösteren hemşireler, kadınların çoğunlukta olduğu bir meslek olan

hemşireliğin güçlenmesinde önemlidir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011).

Literatürde yapılan çalışmalar, bireylerle sürekli etkileşim halinde olan hemşirelere, cinsiyet rolleri konusunda bireylere eşitlikçi bakış açısı kazandırmada önemli görevler düştüğü savunulmaktadır (Aydın ve ark. 2016; Urhan ve Etiler 2011; Zeyneloğlu ve Terzioğlu 2011). Bu bağlamda geleceğin hemşireleri olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi oldukça önemlidir.

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Tanımlayıcı tipteki araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, Akdeniz bölgesindeki bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerle yürütülmüştür. Araştırmanın evreni, 2017-2018 öğretim yılında bir üniversitenin hemşirelik bölümünde okumakta olan 1021 öğrencidir. Örneklem seçimine gidilmeden tüm evrenin katılımı hedeflenmiştir. Araştırma örneklemini, araştırmaya katılımı kabul eden 737 öğrenci oluşturmuştur. Katılımı kabul eden öğrenciler, evrenin %74'ünü oluşturmaktadır.

Araştırma için etik kurul onayı (2 Mart 2018 75/36 nolu karar), okul yönetiminden kurum izni ve öğrencilerden sözlü onay alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacılar tarafından literatür incelenerek oluşturulan 16 maddelik "Tanıtıcı Bilgi Formu" ve "Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği"nin yüz yüze görüşülerek uygulanması ile toplanmıştır. Veriler ders başlamadan önce toplandığından, dersin sorumlu öğretim üyesinden de sözlü izin alınmıştır.

Tanıttıcı Bilgi Formu

Literatürün incelenmesi ile hazırlanan formda, öğrencilerin yaş, cinsiyet, medeni durum, doğum yeri, ebeveynlerinin sosyo-demografik özellikleri, eğitim durumu, halen yaşamakta oldukları yer, aile tipi gibi sorular yer

almaktadır (Uçar ve ark., 2017; Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011).

Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği

Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (TCRTÖ) 2011 yılında geliştirilmiş, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011). Toplumsal cinsiyet rolleri ve tutumlarını belirleyen 38 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri, "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum" ve "Tamamen Katılıyorum" ifadeleri ile 5'li likert tipte cevaplanmaktadır. Puanlamada, "Kesinlikle Katılmıyorum" seçeneği 5 puan olarak kodlanırken, "Tamamen Katılıyorum" seçeneği 1 puan olarak kodlanmaktadır. Eşitlikçi tutum ifadelerinde ise puanlar ters kodlanmaktadır. Ölçeğin en yüksek puanı 190 iken en düşük puanı 38'dir. Toplumsal cinsiyet rolleri; eşitlikçi cinsiyet, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü olmak üzere beş alt boyutta incelenmektedir. Bunlardan; eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü alt boyut puanları maksimum "40", minimum "8" puandır. Erkek cinsiyet rolü alt boyutu ise maksimum "30", minimum "6" puan arasında değer almaktadır. Ölçekten yüksek değerde puan alınması, kişinin toplumsal cinsiyet rollerin bakımından eşitlikçi tutum gösterdiğini, düşük puan alınması ise geleneksel tutum gösterdiğini belirtmektedir. Ölçeğin orijinalinde Cronbach Alfa katsayısı 0.920 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0.720 olarak bulunmuştur.

İstatistiksel Analiz

Verilerin analizinde, IBM SPSS Statistics 22.0 paket programı kullanılmış ve tanımlayıcı analiz yöntemleri kullanılmıştır. Sonuçlar %95'lik güven aralığında değerlendirilmiştir. Değerlendirmede Kolmogorov-Smirnov testine göre veri setinin normal dağıldığı belirlenmiş olup yüzdelik, aritmetik ortalama, standart sapma, Independent Sample T testi, Kruskal-Wallis H test ve Mann-Whitney U testleri kullanılmıştır.

Bulgular

Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada aşağıda verilen bulgular elde edilmiştir.

Öğrencilerin TCRTÖ toplam puan ortalamaları, ölçek alt boyut puan ortalamaları Tablo 1'de ve öğrencilerin demografik özelliklerine yönelik bulgular ve ölçek toplam puanlarının demografik özelliklerine ilişkin çapraz tablolar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tanıttıcı özelliklere göre TCRTÖ'den alınan toplam puan ortalamaları incelendiğinde; cinsiyetin ölçekten alınan toplam puanı etkilediği ve kadınların ölçek toplam puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiş olup, aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. TRCTÖ'den alınan ölçek toplam puanını etkileyen diğer değişkenler ise annelerinin çalışma durumu, bitirmiş oldukları lise ve babalarının eğitim durumudur. Çalışan anneye sahip öğrencilerin ve Anadolu lisesi mezunu olanların ölçek toplam puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiş olup aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Babanın eğitim düzeyi ölçek toplam puanını etkileyen değişkenlerden biridir. Okur-yazar olmayan öğrencilerin ölçek toplam puan ortalamalarının en düşük olduğu, babaların eğitim düzeyi ön lisans ve üstü olanların istatistiksel açıdan farkın kaynaklandığı grup olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (Tablo 2) (KW=12.818, p=0.005).

Toplumsal cinsiyet kavramı hakkında bilgi kaynağı; aile, okul ve yazılı kaynak olan öğrencilerin TCRTÖ toplam puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve bilgi edindiği kaynağa göre gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır (p<0.05). Öğrencilerin sınıfı, medeni durum, doğum yeri, annenin eğitim durumu, eğitim döneminde yaşadığı yer, aile tipi, okuduğu bölümü isteyerek seçme durumuna göre ve toplumsal cinsiyet hakkında arkadaş çevresi ve medyadan bilgi alan öğrencilerin TCRTÖ toplam puan ortalamaları

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05) (Tablo 2).

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre TCRTÖ alt boyutlarına ait puan ortalamaları incelendiğinde kadınların eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortalamasının daha yüksek olduğu ve aradaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır (p<0.05). Erkeklerin kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet yönü ve erkek cinsiyet rolü puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve aradaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır (p<0.05) (Tablo 1).

Tartışma

Geleneksel paternalistik kültür ve değerlerle şekillenen toplumsal cinsiyet, erkeklerin veya kadınların nasıl davranması gerektiğini belirlemektedir. Bu düşünceyle yetişen kadın ve erkeklerin toplumsal eşitsizlik düşüncelerine yönelik fikirleri de farklılık göstermektedir (Kahraman, 2015; Bilgin, 2016). Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada elde edilen veriler, literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını etkilediği düşünülen en önemli değişkenlerden biri cinsiyettir. Çalışmada öğrencilerin cinsiyete göre TCRTÖ puan ortalamaları incelendiğinde kadınların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik daha eşitlikçi tutum sergiledikleri saptanmıştır. Yapılan benzer çalışmalar da araştırma bulgularımızı desteklemektedir (Aydın, 2016; Çetinkaya, 2013; Dinç, 2016; Ergin ve ark., 2019; Özden, 2018; Uçar ve ark., 2017). Karasu (2017) ve Türkmenoğlu'nun (2018) çalışmalarında araştırma bulgularımızın aksine erkeklerin toplam puan ortalamaları daha yüksektir (Karasu, 2017; Türkmenoğlu, 2018). Çocukluk çağından itibaren erkek çocukları; zorluklarla mücadele etme, evin reisi olarak daha çok söz hakkına sahip olma, parasal kaynakları kullanma ve yönetme yönündeki davranış biçimleriyle yetiştirilmektedir. Bu nedenle bu davranışlar, erkekler tarafından daha makul görülen davranışlardır ve cinsiyet rolleri bu yönde şekillenmektedir.

Tablo 1. Öğrencilerin TCRTÖ ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının dağılımı

TCRTÖ Alt boyutları	Ölçekten Alınabilecek Min-Max. Puanlar	Ölçekten Alınan Min-Max. Puanlar	X ± SS
Eşitlikçi cinsiyet rolü	8-40	8-40	12.86 ±5.94
Kadın cinsiyet rolü	8-40	8-33	23.93 ±3.51
Evlilikte cinsiyet rolü	8-40	8-40	32.96 ±4.48
Geleneksel cinsiyet rolü	8-40	8-40	29.01 ±6.60
Erkek cinsiyet rolü	6-30	6-30	22.32 ±3.43
Toplam	38-190	38-163	132.16 ±16.66

Dolayısıyla kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha eşitlikçi tutum sergilemesine neden olan bir faktörün de yetiştirilme tarzı olduğu söylenebilir. Araştırmada annesi çalışmakta olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamasının, diğer öğrencilere göre yüksek olduğu saptanmıştır. Sis Çelik ve arkadaşları (2013) ile Türkmenoğlu, Uluçay Yılmaz'ın (2018) da bulguları da araştırma bulgularımızla benzerlik göstermektedir. Kömürcü ve arkadaşları (2016) ise, annenin çalışma durumunun toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumu etkilemediğini bildirmiştir. Çocuklarda cinsiyet rollerinin belirlenmesine yönelik fikirler, genellikle 3-7 yaş arasında oluşmaktadır. Bu durum sosyal öğrenme kuramına göre kız ve erkek çocuklardaki düşünceler; genelleme, eğitim ve model alma şeklinde oluşmaktadır. Bu bilgiye dayanarak, çalışan anneyi gören ve rol model alan çocukların daha eşitlikçi bir anlayışa sahip olacağı söylenebilir. Bu durum, annesi çalışmakta olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliğini benimsemesini açıklamaktadır. Kadınların çalışma hayatında yer alması ile toplumda eşitlikçi roller oluşacağı ve kadınların geleneksel rollerin dışına çıkabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin okumakta oldukları sınıf düzeyleri arttıkça, üniversite müfredatlarında yer alan toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik

bilgi düzeyleri artmaktadır. Bu bağlamda sınıf düzeyi arttıkça verilen eğitimlere bağlı olarak öğrencilerin daha eşitlikçi bir tutuma sahip olmaları beklenmektedir (Türkmenoğlu, 2018; Uluçay Yılmaz, 2018; Karasu ve ark., 2017; Öngen ve Aytaç, 2013). Ancak çalışmamızda, öğrencilerin okudukları sınıf ile TRCTÖ puan ortalaması arasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, cinsiyet rollerine yönelik tutumların şekillenmesinde aile ve yaşanan çevrenin daha baskın olması ile açıklanabilir.

Elde edilen sonuçlara benzer olarak diğer çalışmalarda, babanın eğitim durumu öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine bakış açısını etkilemiştir. Uçar ve ark.'nın (2017) çalışmasında babasının eğitim seviyesi yüksek olan öğrencilerin daha eşitlikçi cinsiyet rol ve tutumlar sergiledikleri saptanmıştır. Düşmez (2016), Çetinkaya (2013), Özcan (2017) ve Türkmenoğlu'nun çalışmalarında ise etkilemediği belirlenmiştir. Artan eğitim seviyesi ile babaların kadın ve erkeklere karşı düşüncelerinin olumlu yönde değiştiği düşünülmektedir. Öğrencilerin bitirdiği liseye göre toplumsal cinsiyet rol ve tutumları incelendiğinde Anadolu lisesi mezunu olan öğrencilerin, diğer öğrencilere göre daha eşitlikçi tutum sergilediği saptanmıştır. Cinsiyet özelliklerinin şekillendiği ergenlik döneminin önemli bir kısmını lise döneminde geçirilmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre TCRTÖ toplam puan ortalamalarının dağılımı

Tanıtıcı Özellikler (n=737)	X ± SS		Min-Max	
Yaş	20.8 X ± 2.09		18-39	
	Sayı	%	TCRTÖ X ± SS	Test/ p değeri
Sınıfı				
1.sınıf	220	29.9	132.23±16.67	F=1.383 p=0.247
2.sınıf	204	27.7	132.42±16.32	
3.sınıf	197	26.8	130.48±15.39	
4.sınıf	116	15.6	134.40±19.39	
Cinsiyet				
Erkek	225	30.5	121.48±17.03	t=-12.731 p<0.001
Kadın	512	69.5	136.85±14.15	
Medeni durum				
Evli	716	97.2	132.48±16.02	MWU=1.019 p=0.223
Bekar	21	2.8	121.33±30.22	
Doğum yeri				
İl	368	49.9	133.50±16.00	F=3.059 p=0.048
İlçe	321	43.6	131.21±15.87	
Köy	48	6.5	128.25±24.44	
Doğduğu bölge				
Akdeniz	563	76.7	132.09±15,88	KW=4.249 p=0.643
Ege	8	1.1	128.62±25,50	
Marmara	8	1.1	130.62±27,16	
Karadeniz	5	0.7	126.60±41,79	
İç Anadolu	20	2.7	134.85±14,45	
Doğu Anadolu	26	3.5	135.11±24,24	
Güneydoğu Anadolu	107	14.5	131.94±15,81	
Bitirdiği lise				
Düz lise	106	14.4	131.62±14.85	F=3.470 p=0.032
Anadolu lisesi	597	81.0	132.67±16.19	
Özel lise	34	4.6	125.02±26.43	
Annenin eğitim durumu				
Okur-yazar değil	113	15.3	130.39±13.62	KW=5.782 p=0.328
Okur-yazar	65	8.8	132.32±15.99	
İlköğretim	302	41.0	132.27±15.90	
Ortaöğretim	204	27.7	133.29±17.06	
Ön lisans	21	2.8	132.57±11.97	
Lisans ve üstü	32	4.3	129.62±30.17	
Annenin çalışma durumu				
Çalışmıyor	652	88.5	131.64±16.32	t=-2.380 p=0.018
Çalışıyor	85	11.5	136.20±18.67	

Tablo 2. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre TCRTÖ toplam puan ortalamalarının dağılımı (devam)

Tanıtıcı Özellikler	Sayı	%	TCRTÖ X ± SS	Test/ p değeri
Babanın eğitim durumu				
Okur-yazar değil ^a	24	3.3	125.16±14.75	KW=12.818 p=0.005 (a,b) (a,c) (a,d) (b,c) (b,d) (c,d)
Okur-yazar ^b	37	5.0	129.16±14.30	
İlköğretim ve lise ^c	544	73.8	132.05±16.37	
Ön lisans ve üstü ^d	132	17.9	132.16±16.66	
Şu anda yaşadığı yer				
Devlet yurdu	232	31.5	133.06±17.03	KW=4.313 p=0.365
Özel yurt	35	4.7	134.82±14.29	
Ailesiyle evde	383	52.0	131.95±16.21	
Arkadaşlarıyla evde	63	8.5	131.31±15.90	
Yalnız evde	24	3.3	125.25±16.66	
Aile tipi				
Çekirdek	634	86.0	132.50±16.41	t=1.373 p=0.170
Geniş	103	14.0	130.07±17.07	
Bölümü isteyerek seçme				
Evet	396	53.7	132.58±15.03	t=0.736 p=0.462
Hayır	341	46.3	131.65±18.40	
Toplumsal cinsiyet kavramını bilme				
Evet	641	87.0	133.16±16.20	t=4.255p=0.000 (p<0.001)
Hayır	96	13.0	125.48±18.16	
Bilgi kaynağı				
Aile	281	38.1	134.41±16.42	t=2.896 p=0.004
Okul	402	54.5	133.56±16.13	t=2.508 p=0.012
Arkadaş	278	38.7	133.57±17.26	t=1.784 p=0.075
Medya	388	52.6	133.20±16.26	t=1.788 p=0.074
Yazılı Kaynaklar	324	44.0	134.56±16.53	t=3.486 p=0.001

Anadolu liselerinde eğitime ve öğrenmeye daha istekli öğrencilerin bulunduğu düşünülürse, ergenlik dönemini bu çevrede geçiren bireylerin daha eşitlikçi tutuma sahip olması daha iyi anlaşılabilir. Öğrencilerin lisans eğitimleri boyunca aldıkları dersleri günlük yaşantılarına aktarması ve bunu davranışa dönüştürmesi beklenmektedir. Çalışmamızda toplumsal cinsiyet kavramı hakkında okuldan bilgi alan öğrencilerin TRCTÖ ölçek toplam puanlarının daha yüksek

olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerde toplumsal cinsiyetlere karşı olumlu tutum geliştirilmesine yönelik grup eğitimlerinin düzenlendiği bir çalışmada deney grubundaki öğrencilerin daha yüksek puanlar aldığı saptanmıştır. Çalışmada, verilen eğitimin olumlu etkilerini kanıtlayan sonuçlar gösterilmiştir. Yılmaz ve Şahin'in (2018) çalışması da araştırma bulgularımıza benzerlik göstermektedir. Esen'in (2013)'de yapmış olduğu nitel bir çalışmada, son sınıfta okumakta olan öğrencilere 14 hafta eğitim verilmiş ve eğitimin etkinliği değerlendirilmiştir.

Çalışma sonucunda öğrencilerin geleneksel değer yargılarını sorgulamaya başladıkları ve yaşamlarında değişimi başlatan motivasyon edindikleri gözlenmiştir. Uzun ve ark.'nın (2017) çalışmasında, kadına şiddetle mücadele ve cinsiyet eşitliği eğitimine katılanların TRCTÖ puan ortalamaları eğitim öncesine göre anlamlı ölçüde yükselmiştir. Özcan ve arkadaşları (2017) da, eğitim sonrasında öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamasının yükseldiğini belirlemiştir. Bir diğer çalışmada (Allana Asad ve Sherali, 2010), 16 farklı okulda öğrencilere toplumsal cinsiyet farkındalığının gelişimine yönelik video izletme, kişisel aktivite yapma, ilgilerine göre çalışma grupları oluşturma ve atölye çalışmaları şeklinde eğitimler verilmiştir. Bu eğitimler sonucunda öğrencilerde cinsiyet eşitsizliğine yönelik farkındalığın arttığı saptanmıştır. Bu araştırmaların aksine Elgün ve Alemdar'ın (2017) çalışmasında toplumsal cinsiyet dersi alan ve almayan öğrencilerin, TRCTÖ toplam puanları anlamlı bir fark göstermemiştir. Yapılan araştırmaların çoğunda, eğitimle birlikte öğrencilerde farkındalık oluştuğu ve eşitlikçi tutumun arttığı görülmektedir. Üniversitelerde zorunlu ya da seçmeli toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin eklenmesine yönelik uygulamaların, farkındalık oluşmasını büyük ölçüde etkileyeceği düşünülmektedir. Cinsiyet eşitsizliğine yönelik eğitimler planlanırken, kullanılan içeriklere ve materyallere dikkat edilmelidir.

Eşitlikçi cinsiyet, kadınların ve erkeklerin yaşamda sorumlulukları dengeli bir biçimde paylaşması anlamına gelmektedir. Çalışmada kadınların eşitlikçi cinsiyet rolü alt boyut puan ortalaması, erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur. Altınöz (2018), Erbil (2019) ve Önder ve ark.'nın (2013) elde ettiği sonuçlar, çalışma bulgularımızı destekler niteliktedir.

Evlilik hayatında eşlerin sahip olması gereken roller, evlilikte cinsiyet rolü olarak tanımlanmaktadır. Yapılan çalışmada erkeklerin evlilikte cinsiyet rolü alt boyut puanı, kadın öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Bunun aksine, Altınöz'ün (2018) çalışmasında, kadınların evlilikte cinsiyet rolü

alt boyut puanı daha yüksek bulunmuştur. Araştırmalar arasındaki bu farkın öğrenme sürecindeki en önemli yol olan sosyal öğrenmeyle öğrencilerin bu durumu benimsediği; ailenin, aile yapısındaki farklılıkların, anne ve babaların evlilik hayatında göstermiş olduğu rollerin büyük etkisinin olduğu düşünülmektedir. Kadınların yaşam içindeki en temel rollerinden biri olduğu düşünülen ev hanımı rolü çalışmada kız öğrenciler tarafından toplumun beklediği gibi içselleştirmemiş olması sonucu etkilemiş olabilir. Başka bir bakış açısından bakarsak erkeklerin artık toplumda evlilik yaşantısına daha etkin bir biçimde katılıyor olmasının bulgularımıza yansıdığı düşünülmektedir.

Literatürdeki TCRTÖ kullanılarak yapılan araştırmalar incelendiğinde, alınan ölçek toplam puan ortalamalarının bulgularımızla benzerlik gösterdiği, 102.00 ile 159.43 puan arasında değişmekte olduğu görülmüştür (Altınöz, 2018; Aydın, 2016; Dinç, 2016; Erbil, 2019; Göksel Oflaz, 2017; Karasu, 2017; Kömürcü, 2016; Önder, 2013; Özmete, 2016; Sis Çelik ve ark., 2013; Uçar ve ark., 2017; Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011). Çalışmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri bakımından eşitlikçi bir tutuma sahip oldukları görülmektedir.

TRCTÖ ölçeğinin alt boyut puanları incelendiğinde, çalışmamızda diğerleri içinde en düşük ortalamaya sahip alt boyutun eşitlikçi cinsiyet rolü olduğu saptanmıştır. Toplumumuzda cinsiyetler arasında görev ve sorumluluklar açısından fark olması gerektiği düşüncesi, öğrencilerle yapılan araştırmaya yansımıştır. Altınöz ve ark (2018) ve Karasu ark. (2017) araştırma bulgularımızın aksi niteliğindedir.

Çalışmamızda evlilikte cinsiyet rolü toplam puan ortalaması diğer alt boyutlar içinde en yüksek ortalamaya sahip alt boyuttur. Evlilikte cinsiyetler arasında eşit rollere sahip olunması modernleşme sürecinin bir sonucudur. Şehirleşme ile birlikte artan ekonomik ihtiyaçların karşılanmasında kadınlar da aileye ekonomik gelir sağlayan bireylere dönüşmüştür. Zamanla cinsiyetler arasında bu

durum normalleşmiş ve eşitlikçi tutumlar oluşmuştur. Türkmenoğlu (2018) ve Uluçay Yılmaz'ın (2018) çalışması araştırma bulgularımızla benzerlik gösterirken, Karasu ve ark.'nın (2017) çalışmasında ise düşük bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler

Yapılan araştırma sonucunda erkek öğrencilerin çalışma ve evlilik yaşamına yönelik daha geleneksel görüşlere sahip olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın üzerinde durulması gereken diğer sonucu ise, kadın ve erkek öğrencilerin toplumsal yaşam ve aile yaşamı ile ilgili eşitlikçi tutumlara sahip olmalarıdır. Üniversiteler, temel hak ve özgürlüklerin hayatta eşit bir biçimde uygulanmasını amaçlayan, aydın bireyler yetiştirmeyi misyon edinmiş kurumlardır. Üniversitelerde öğrencilerin yetişmesi sağlanırken toplumsal cinsiyete yönelik eğitimlerin artırılması, kadın ve erkeklere biçilen geleneksel rollerden kurtulmak için önemli bir adım olacaktır. Öğrencilerin daha çok bilinçlenerek, bu konuda daha eşitlikçi bakış açısı kazanması için toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik eğitimlerin düzenlenmesi önerilebilir. Bu konuyla ilgili öğrencilerin düşüncelerini daha ayrıntılı bir biçimde değerlendirmek için nitel ve nicel olarak daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee Approval: Araştırma için etik kurul onayı (2 Mart 2018 75/36 nolu karar), okul yönetiminden kurum izni ve öğrencilerden sözlü onay alınmıştır.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: SKY, SA, SDD, EN, NA; Tasarım: SKY, SDD, SA, EN; Danışmanlık: SKY, SDD, NA; Veri toplama: SKY, SDD, NA; Veri işleme: SKY, SDD, NA; Analiz ve/veya Yorum: SDD, NA, SKY, EN, SA; Kaynak tarama: SKY, SDD, NA; Makalenin Yazımı: SKY, NA, SA, EN; Eleştirel inceleme: SKY, SA, EN.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Araştırmanın planlanması ve yürütülmesi sırasında herhangi bir kişi veya kurumdan finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Eğitim ve danışmanlık rolleriyle toplumdaki kalıp tutumlara eşitlikçi yön verecek olan hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları beş alt boyutta incelenmiş, kadın ve erkek öğrencilerin bu tutumlara ilişkin görüşleri ortaya çıkarılmıştır.
- Öğrencilerin eşitlikçi cinsiyet rolünden düşük puan alması, toplumumuzda cinsiyetler arasında görev ve sorumluluklar açısından fark olması gerektiği düşüncesinin var olduğuna işaret etmektedir.

Kaynaklar

- Altınöz AE, Günel N, Altınöz ŞT, Köşger F, Eşsizoglu A. (2018). Tıp fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları: Kesitsel bir çalışma. Klinik Psikiyatri, 21, 271-277.
- Aydın M, Bekar EÖ, Gören ŞY, Sungur, MA. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(1), 223-242.
- Bilgin R (2016). Geleneksel ve modern toplumda kadın bedeni ve cinselliği. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 26(1), 219-244.
- Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu. Erişim tarihi: 27.05.2018
<http://Kadem.Org.Tr/Tr/Wp-Content/Uploads/2015/05/KADEM-BM-RAPORU.Pdf>
- Dinç A, Çalışkan C. (2016). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. Journal of Human Sciences, 13(3), 3671-3683
- Düşmez . (2016). Çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının incelenmesi. International Journal of Social Science, (47), 489-509.
- Erbil C. (2020). Örgüt çalışmalarında kadın: Araştırmacı yaklaşımlarının toplumsal cinsiyet temelinde karşılaştırılması. Gazi İktisat ve İşletme Dergisi. 6(1), 61-70
- Ergin A, Bekar T, Aydemir Acar G. (2019). Tıp fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ve etkileyen faktörler. Fırat Tıp Dergisi, 24 (3), 122-12.
- Esen Y. (2013). Hizmet öncesi öğretmen eğitiminde toplumsal cinsiyet duyarlılığını geliştirme amaçlı bir çalışma. Eğitim ve Bilim, 38(169), 280-295.
- Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018-2023. Erişim tarihi: 27.05.2018, <https://ailevecalisma.gov.tr/media/6315/kad%C4%B1n%C4%B1n-gue%C3%A7lenmesi-strajesi-belgesi-ve-eylem-plan%C4%B1-2018-2023.pdf>

- Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği. Erişim tarihi: 27.05.2018, <http://Www.Kadinininsanhaklari.Org/Programlar/Savunuculuk/Uluslararası-Düzeyde-Savunuculuk/Pekin-Konferansi/>
- Kahraman AB, Tunçdemir NO, Özcan A.(2015). Toplumsal cinsiyet bağlamında hemşirelik bölümünde öğrenim gören erkek öğrencilerin mesleğe yönelik algıları. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 108-144.
- Karasu F, Göllüce A, Güvenç E, Çelik S. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 8(1), 21-27.
- Kartal OY, Temelli D, Şahin Ç.(2018). Ortaokul matematik öğretmenlerinin bilişim teknolojileri öz-yeterlik düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(4), 922-943.
- Kodan Çetinkaya S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne*, 1(2), 21-43.
- Kömürcü N, Yıldız H, Toker E, Karaman ÖE, Genç Koyucu R, Durmaz A, Aydın N. (2016). Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına ilişkin namus anlayışları ile ilgili tutumları. *International Refereed Journal of Gynaecological Diseases and Maternal and Child Health*, (5), 1-1.
- Önder ÖR, Yalçın AS, Gökteş B. (2013). Sağlık kurumları yöneticiliği bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1-2-3), 55-78.
- Öngen B, Aytaç S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, 2, 1-18.
- Özaydınlık K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye’de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (33), 93-112.
- Özcan A. (2017). Toplumsal cinsiyet eğitiminin üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumlarına etkisi. *Researcher: Social Science Studies*, 5(4), 53-67.
- Özcan A, Karataş N, Seviğ EÜ. (2017). Toplumsal cinsiyet eğitiminin üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları üzerine etkisi. *Researcher: Social Science Studies*, 5(4), 53-67.
- Özden S, Gölbaşı Z. (2018). Sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının elirlenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(3), 95-100.
- Özmete E, Zubaroglu Yanardağ M. (2016). Erkeklerin bakış açısıyla toplumsal cinsiyet rolleri: Kadın ve erkek olmanın değeri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 20(1), 91-107.
- Özputat F. (2016). The relationship between self-efficacy level and gender perception of university students: Beyşehir üniversite öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı ilişkisi: Beyşehir örneği. *Journal of Human Sciences*, 13(1), 1222-1232.
- Sis Çelik A, Pasinlioğlu T, Gonca T, Koyuncu H. (2013). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarının belirlenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21(3), 181-186.
- The Global Gender Gap Report 2016. Erişim tarihi: 13.06.2018, http://Www3.Weforum.Org/Docs/GGGR16/WEF_Global_Gender_Gap_Report_2016.Pdf
- Topuz SK, Erkanlı H. (2016). Toplumsal cinsiyet bağlamında kadın ve erkeğe atfedilen anlamların metafor yöntemiyle analizi. *Alternatif Politika*, 8(2), 300-321.
- Urhan B, Etiler N. (2011). Sağlık sektöründe kadın emeğinin toplumsal cinsiyet açısından analizi. *Çalışma ve Toplum*, 2(29), 191-215.
- Uçar T, Aksoy YD, Karaaslan T, Akbaş Tunç Ö. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve şiddet davranışları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 26(3), 89-95.
- Uzun Z, Erdem S, Güç K, Safak Uzun A, Erdem E. (2017). Toplumsal cinsiyet algısı ve toplumsal cinsiyet rollerine eğitimin etkisi: Deneysel bir çalışma. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 678-693.
- World Health Organization. *Gender, Women and Primary Health Care Renewal A Discussion Paper*. 2010, 13-21.
- Women Health Organization. *Women and Health Today’s Evidence Tomorrow’s Agenda*. 2009, 1-13.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*, Ankara, 2008.
- Zeyneloğlu S, Terzioğlu F. (2011). Development and psychometric properties gender roles attitude scale. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 409-420.
- Zöhre Türkmenoğlu MD, Vefik Uluçay Yılmaz D. (2018). *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(20), 123-136.